

עלון שבותה

הוּא אֶתְבָּשָׂר וְאֶתְבָּשָׂר

- 1/ * בשוד העלוון - ג'וסי אלגאך, משה דיבינובייך
- * עלטול דבריהם חירונאים ללא עידות - הרב אבידן / 4
- 44/ * מראית עין - ברוך גיגי
- * נשים "אף הן היו באותו הנס" - שלמה רוזנפולד / 57
- * "כל דבר שהוא בחזקת טומאה" - ליב מוסקוביץ / 67
- 78/ * "בין החומות" - ג'וסי עופר
- 83/ * שימוש בטלפון שדה באבा / הצעה מעשית
- 84/ * שואל ומשיב - הרב ליכטנשטיין

גליון 84

חנוכה תשמ"א

ג"ד לשחרור ירושלים

ישיבת הר עציון · אלון שבות · הרוי חברון

"בין הזרמות" / יוסף עופר

"ואלת שמות בני ישראל" - אף על פי

שמנאן בחיההן בשמותן, חזר ומנאן
במיותן, להודיע חתן שנמשל לכוכבים"

(רש"י)

מניניהם הרבה נמנו "בני ישראל הבאים מצרים" - יעקב ובניו.

מנאן בחיההן (בראשית מו:ח-כז) ומנאן במותם (שמות א). אף בחיההן
נמנו מניניהם הרבה: מנאן בשמותן, חזר ומנאן לאربע אמותם, חזר
ולכל ומנאן כלם כאחד.

אלא שקיים עולה מרובי המנינים: "בני לאה אשר יlda ליעקב ...

כל נפש בניו ובניו שלשים ושלש". וובפרטן אי אתה מוצא אלא
לייבי (רש"י).

"כל הנפש הבאה ליעקב מצרים יצאי ירכו ... כל נפש ששים ושלש"

"ובני יוסף אשר יلد לו במצרים נפש שנים". אם כן הרי כלם יחד
ששים ותשע נפשות. ואעפ"כ "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרים
שבעים".

* * *

שני ישובים עיקריים לבעה:

אבן-עזר ורשב"ם בוקטימ יכי יעקב נכס בחשבון - כי נפש
יש לו! ולבן הכלל ביחסון שלושים ושלש של לאה", ונכלל ב"כל
הנפש לבית יעקב הבא מצרימה", אך איןנו הכלל ביכל הנפש הבא
לייעקב מצרימה ירצאי ירכו.

חו"ל פתרו בדרך אחרת: "זו יוכבד שנולדת בין החומות בכניתן
לעיר"¹. לשון "בין החומות" מדויק הוא כביכול, אין אותו החומות
אלא שני פסוקי המבין:

"כל הנפש הבאה (לשון הווה) ליעקב... כל נפש ששים וSSH
כל הנפש לבית יעקב ה'אה (לשון עבר) מצרימה שבעים"
כל זמן הליכתם הריהם ששים וSSH, ומשגנתו למצרים מצאו עצמן לפטע
שבעים ישבמץאו שם יוטף ושני בגיו, ונתוספה להם יוכבד בין
החותמות" (²רשיי)

ביו כך ובין כך אתה עומד ותמה: מה ראתה תורה לרבות במניינים
שוגרים של יורדי מצרים? מודיע לנו בפרטן בלי יעקב ובכללו יחד עמו?
מדוע נמננו בשעת הליכתם ושוב משבאו מצרימה?³

* * *

בנינו ובנוי בנינו של יעקב נמנו בפרשה בדרך מיוחדת - לפי ארבע אמותם. תחלה נמנו "בנוי לאה אשר ילדה ליעקב" ואחריהם "בנוי זלפה אשר נתן לבן לאה בתו". "בנוי רחל אשת יעקב" ואחר "בנוי בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו": גבירה ושפחה, גבירה ושפחתה.

ולא בכך נמנו בני ישראל בדרך זה, שהרי בנוי האבירה הם לעולם פיל שנים מבני שפחתה!

בנוי לאה (בפרטן) הם שלשים ושמים נפש ובני זלפה "שעשרה נפש".

⁴ בני רחל "כל נפש ארבעה עשר" ובנוי בלהה "כל נפש שבעה"

והרי בכך יש תיקון לטעמה הנחות של רחל בדור הראשון, דור השבטים. "דיןנה - שדנה לאה דין עצמה: אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחות השפחות! והטפללה עליו ונחפר לנקבה" (רשיי ל כא).

רק ברגע האחרון, בזכות תפילהה של לאה, זכתה רחל שלא תהא נחותה מן השפחות אלא שווה להן. עתה, בדור בני הבנים, מוקן מעמדה: כאחותה כן היא, בנית כפולים مثل שפחתה!

* * *

מעמדה של רחל תוקן, ומכחתה של לאה לא נגראע.

בדור הבנים זכתה לאה ליד מחצית משפטינו יה:

"זיו הוא מן קדש הי', דיהו מני פלגות שבטיאי" (חרוגות ירושלמי בראשית ל כא)

ואף בדור בני בניים זכתה לך!

"בני לאה... כל נפש בניו ובנותו שלשים ושלשיי"

"כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה... ששים ושה"

אמור מעתה: לא נזקק הכתוב למבוטה לייב בפרט וליאג בכלל,
ס"ו בנסייתן ועי' בבוארן, אלא למדך שנתיפה כחה של רחל, ומכחתה
של לאה אחותה לא חסר כלום!

* * *

הערות:

1. המדרש מצינו מקור את הפסוק "יוכבד..." אשר ילהת אותה ל佝יג במצרים" (במדבר כו-בט) "ליידתה במצרים ואין הורחתה במצרים".

גם ע"פ הפשט נראה שהפסוק מתייחס למניין יודדי מצרים, הפסוק בא לפרש מדוע לא נמנתה שם יוכבד בכלל בני בניו של יעקב, ומפרש שיוכבד נולדה כבר במצרים. חז"ל סוברים שע"פ שלא נמנתה ב שם נמנתה שם במספר.

2. במדרש מצויים גם פתרונות נוספים: ויליא הקב"ה השלים עמתם את המניין, ויליא חושים בן דן השלים עמן את המניין (ב"ר על אמר; נראה שדרשו לשון "ובני דן חושים" שני בניים הם). אך פירושים אלו אינם מישבים את כל הפסוקים.

3. דרכם של אי"ע ורשב"ם נראה קרובה יותר לפשטו של מקרא, אך גם לפיה דחוק לומר שיעקב כלל בפסוק יכל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש, במניין בניי לאה.

יש גם לשאל מדוע נmana יעקב בתוד בני לאה ולא בבני רחל
"יאשת יעקב – שהיתה עיקרו של בית".

4. יש לשים לב חלק מן המספרים כתוב בלשון נקבה – מניין הנפשות, וחלק בלשון זכר – מניין האנשים. שמא יש להצעיר כלל זה: בכל מקום בו המנוונים כלם זכרים נקט הכתוב בלשון זכר, וכאשר יש בכללן אף נקבות נמנעו הנפשות וננקט לשון נקבה.